

Vestkystkultur. I Thorupstrand er fiskerikulturen stadig levende. Fiskeriet foregår fra små både, som trækkes op på stranden. Med en arbejdsdag på 16 timer. Weekendavisen tog med på havet.

De sidste kystfiskere

FOTO: ANNA KRISTINE SØNDERGAARD

AF ANNA KRISTINE SØNDERGAARD, KRISTINE MØLLER GÅRDHUS OG PELLE SKRUBBELTRANG.

Klokken 1.30 på stranden

DET skarpe lys fra projektøren oplyser stranden. Kutteren trækkes ud fra kysten af et spil og fanges så af de store, mørke bølger. I fiskerbyen Thorupstrand har de ingen havn, men i den forblåste lille by ved Vesterhavet finder man det sidste endnu lyslevende samfund af kystfiskere i Danmark.

Thorupstrand ligger otte kilometer fra Fjerritslev i det nordlige Vestjylland. Her er 26 fiskere gået sammen i et andelsfiskelaug, der i fællesskab har købt kvoter og skabt et tæt bånd blandt fiskerne. Men alt med måde.

»Kommer der nogle udefra og siger boh, så står vi jo sammen. Ellers kan vi ikke enes. Men vi piger, vi kan godt finde ud af det«, fortæller Kirsten Nielsen.

Hun er sygeplejerske og gift med Karsten Nielsen, som har været fisker, siden han var 14 år. Hans kutter hedder *Kikani* – Kirsten og Karsten Nielsen. Nu skal den »på hav«, som man siger i Thorupstrand. Kirsten og Karsten mødte hinanden, da hun arbejdede som kroppig på Fjerritslev kro. »Det var vist noget med et væddemål. Men det får I aldrig Karsten til at sige,« kommer det klukkende fra Kirsten.

Det er hav-vejr cirka 200 dage om året, og det er nødvendigt at udnytte hver eneste chance for at få torsk i net-

to. Jo tidligere Karsten kommer ud med sin kutter, desto tidligere kan han sætte sig til middagsbordet hjemme hos Kirsten på Havvej. En gennemsnitsarbejdsdag er på cirka 16 timer.

Karsten Nielsen har altid sin faste makker, Tommy Olsen, med på havet. »Tidligere var vi jo fire mand, men det var for reguleringerne,« fortæller Karsten Nielsen med stærk dialekt, imens han sejler ti sømil ud i Jammerbugten. Båden gynger voldsomt. Karsten Nielsen har aldrig lidt af søsyge, men hans makker havde store problemer hele det første år, han fiskede.

Den første omgang kaffe brygges på maskinen. Karsten Niensens pipe hviler hjemmevant på underlæben. Tommy Olsen trænder sin tredje røde LA-cigaret. Nu skal garnet sættes.

Klokken 4.00 på havet

BÅDEN vipper. Landkrabben kaster op for fjerde gang. Garnet er sat, og trods bølgegangen er de næste tre timer rolige på kutteren.

På dette tidspunkt tager Karsten Nielsen og Tommy Olsen sig ofte en lur. De tilbyder os en kaffe, mens de selv insisterer på at sove på gulvet i styrehuset. De to fiskere er sande gentlemænd med ru kinder, blå øjne og solide næver.

For nogle år siden blev de sejlet ned af en trawler med beruset besætning, fortæller Tommy Olsen. Alligevel går der ikke lang tid, før fiskerne slumrer sødt på dørken.

»Begge er gift og har børn hjemme i

Thorup Strand. Kirsten Nielsen fortæller, at hun har været nervøs mange gange, men »det kan jo ikke hjælpe noget. Jeg kender ikke så meget til fiskeri, for jeg er oprindelig bondepige fra Haurbo i Himmerland. Derfor bliver jeg tit nervøs for de forkerte ting. Tidligere fik jeg hilsner fra Karsten over kortbølgen. Men i midten af 80'erne købte Karsten sin første tebor, så han kunne ringe til mig fra havet. Den kostede 17.000! Jeg blev tosset, for så havde vi ikke råd til en ny sofa. Men efter 14 dage kunne jeg slet ikke undvære den telefon.«

Klokken 8.00 på havet

NU er det næsten lyst. Karsten Nielsen begynder at trække garnet op, og hans makker Tommy Nielsen er klar til at ordne nettet og hive fiskene fri. Der fanges primært torsk om vinteren i Jammerbugten. Om sommeren fanger fiskerne også tunger, piglivar, rødsøpæter og hellefyndene. Nogle dage fanger en kutter to ton. Andre dage bliver det kun til 300 kg.

Fiskerne i Thorupstrand har organiseret sig på andelsbasis, så også små og yngre fiskere får mulighed for at overleve i et erhverv, hvor der efterhånden er meget langt mellem kutterne i de fleste fiskerihavne, og kvoterne er samlet på få og store selskaber.

Thorupstrand-fiskerne er gået sammen i et laug, hvor de i fællesskab råder over en fiskekvote. Ved et årligt møde fordeles kvoten i første omgang ligeeligt mellem fiskerne, så alle får for eksempel fem ton fisk. Derefter kan større

fiskere byde på flere fisk. Fiskerne betaler hver især for den andel af kvoten, som de mener at kunne opfiske. Denne organisationsform giver mindre fiskere mulighed for at købe de efterhånden meget dyre fiskekvoter. Lauget er baggrunden for, at så lille sted som Thorupstrand stadig er beboet af aktive fiskere og ikke et slumrende sommerhusområde.

Karsten Nielsen sætter gang i hjulet, der trækker garnet op. Det ser skidt ud. Der er kun hoppet ganske få torsk i nettet, nogle krabber og en enkelt søstjerne.

»Det er dæleme noget lort, da,« skumler Karsten med blikket hvilende på det tomme net, der alt for let lader sig trække op fra havbunden. »Jeg ved jo ikke, hvor fiskene er. Jeg går bare efter min fornemmelse,« fortæller Karsten Nielsen, som har fisket i 44 år.

»De unge spørger mig til råds om, hvor der er fisk. Men det afhænger af strøm, bølgegang, temperatur og årstid. Det er aldrig helt til at sige, hvor de er.«

Han haler 50 garn op. Nu er der 100 tilbage. Vi landkrabber går ind i styrehuset for at lægge os. Søsygen presser sig på. Men pludselig vækkes vi af en robust rusken i skuldervægen og Tommy Olsens smil: »Hvis I skal tage billeder, så er det nu. Vi er begravet i torsk.«

Det viser sig at blive en god gangst. De sidste garn var mere bredmaske. De to fiskere vil hverken afvise eller påstå, at det var maskestørrelsen, der gjorde forskellen. Enten er de hemmelighedsfulde, eller også er deres udsagn et udtryk for, at de ikke kan styre naturen på trods af deres store erfaring som fiskere. Men der gik torsk i nettet, og humøret er steget på *Kikani*.

Kl. 14.00 med kurs hjemefter

NU skal et ton torsk renses. Autopiloten sættes til, og kutteren sejler med kurs mod Thorupstrand. De to fiskere går i gang med torskene. Indvoldene smides over bord til magerne, mens rognen og leveren sorteres fra som delikatessevarer. I Thorupstrand får hver enkelt fisk opmærksomhed af fiskeren, når de trækkes op, pilles ud af nettet og pakkes i kasser én for én. Fiskene landes samme dag, som den er fanget.

Fangstmetoderne i form af snurrevod og garn samt det lave olieforbrug gør Thorupstrands fiskeri skånende over for natur og miljø. Puljebestyreren fra Thorupstrand Kystfiskerlaug, Ole Eriksen, mener, at forbrugerne burde oplyses om, at fisk fra Thorupstrand er særlig friske: »Jeg er jo bærnegtig for at sige det,« siger Ole. »Jeg står for fordelingen af kvoter og administrationen. Jeg er »advokaten«, og det er mig, der har kontakt til Fiskeriministeriet,« forklarer han. »Mange steder sælger de ikke ordentlig fisk. Den dato, der står på fisken, er fra dagen, hvor fisken er landet. Den kan være fanget flere uger inden. Hvis man køber fisk fra en trawler, så skal man vide, at hver gang, den lander tre kilo fisk, så er 21 kg fisk slået ihjel. Det er noget svineri. Men nogle mennesker har ingen skrupler.«

Ole Eriksen har fisket siden han blev konfirmeret, men for 14 år siden fik han en 300 kilo metalport i hovedet og kan i dag ikke fiske mere. Ole Eriksen kommer fra nabobønnen, Lild Strand, men da fiskeriet i Lild ikke længere kunne overleve efter reguleringerne, overtog han og konen tjansen som puljebestyrer i Thorupstrand-lauget.

Kl. 16.00 i land

DØGNET er indrettet efter naturen her i Thorupstrand. Er det hav-vejr, ligger stranden øde og forladt om dagen. Når mørket falder på, kommer skibene ind, og der knokles med de friske torsk.

DET skarpe lys fra bulldozeren, og projektørerne på stranden falder ind over *Kikani*. Der lyder et bump, da kutteren passerer sidste revle. Bølgerne skubber heftigt kutteren fra side til side. *Kikani* skal op på stranden.

Tommy Olsen vager imod ophalerwiren fra spilmanden, og bulldozeren trækker os op på sandet. Kutterens tøffende motorlyd erstattes af en traktors brummen. Nu skal kasserne transporteres hen til ishuset, hvor fiskene skal pakkes efter størrelse og lægges på is. Det er nu, der er liv i Thorupstrand.

Evald Kristensen er vokset op i Thorupstrand i en søskendeflok på elleve, hvor størstedelen endnu beskæftiger sig med fiskeriet i byen. Han pakker fisk i ishuset og er redningsmand. Evald Kristensen modtager Karstens mange fisk. »Jeg er vel færdig ved firetiden i nat,« siger Evald med et svagt smil, der bliver gengældt, for som udefrakommende kan man kun beundre, hvor hårdt folk arbejder i Thorupstrand, både på søen og i land.

Klokken 17.00 i Thorupstrand

KARSTEN Nielsen og Tommy Olsen vender hjem til kone og børn.

Kirsten Nielsen har kun været med Karsten på *hav* én gang. »Det var, da jeg var nyforlovet. Jeg blev søsøgt. Så det skal jeg ikke sige, da. I starten havde jeg svært ved, at han var så meget væk. Men fiskeriet kommer jo først, sådan vil han have det. Det er fiskeriet, der bringer føden til bords. Det er jo vores fælles navlestreng. Jeg synes ikke, der er noget skønnere end at være med nede på stranden, når de løsser fisk i land,« fortæller Kirsten Nielsen.

Hendes mand har været med i fiskekøbet fra begyndelsen i 2006. »Tidligere – inden vi lavede puljen og lauget, var der altid slåskamp. Jeg bakkede op om lauget. Andelsbevægelsen er ikke fremmed for mig, for jeg er jo bondepige. Men den var fremmed for fiskerne. Den ny regulering har ødelagt fiskeri som det frie erhverv. Det har sænket konkurrenceevnen og jagtinstinket. Hvis ikke lauget var kommet, så var Thorupstrand ikke til. Så var fiskerne taget væk herfra, og nogle var måske begyndt at fiske fra en af de store havnebøyer. Og så ville der være helt død her i byen. Det tror jeg,« siger Kirsten Nielsen.

Thorupstrand kystfiskerlaug blev oprettet som et svar på en ny måde at regulere fiskekvoterne på. For den nye regulering var kvoten fælles, og alle havde ret til fisken ud af erhvervet. Det har medført, at kutterne er steget enormt i værdi. Ole Eriksen har selv mærket den kraftige værdistigning. Han solgte sin båd, *Bulbyrg*, for 2,5 mio. kr. hvilket var en god pris.

Mange fiskere blev fristet til at tage den kontante gevinst ved at sælge deres båd og trække sig ud af erhvervet.

I dag er det kun i Thorupstrand, at kystfiskeriet stadig eksisterer i Danmark – bortset fra et par enkelte både i Vorupør. I starten gik 20 familier sammen og dannede Thorupstrand Kystfiskerlaug. De stillede hver med 100.000 kr. i indskud. »Havde det ikke været for banken, kunne det nok ikke have ladet

sig gøre,« fortæller Ole Eriksen. Her hentyder han til, at ebb-bank og Klim Sparekasse var villige til at låne lauget 45 mio. kr. med en sikkerhed på blot 2 mio. kr. De mange millioner skulle bruges til at opkøbe kvoter.

På grund af det lave indskud er lauget især til fordel for unge, der gerne vil ind i erhvervet. »De har ikke en chance for at komme i gang med fiskeriet på egen hånd. De ville skulle starte med en gæld på mindst ti millioner,« fortæller Karsten Nielsen. Mange af småbyerne langs vestkysten ligger døde hen på grund af det nødlidende fiskeri. Men der er stadig liv i Thorupstrand.

I Lild strand er så kedeligt, at træerne visner, inden de er groet en halv meter,« siger et af fiskerlaugets unge medlemmer.

Klokken 18.00 i spilhuset

ALLE bådene ligger nu på land badet i projektorernes lys og fuldmånens skær. De fiskere, der ikke straks skal hjem til familien, mødes inde i spilhuset. Her samles unge som gamle fiskere om en smøg og en øl eller en kop kaffe.

I spilhuset bliver der snakket om alt fra fiskeripolitik til dagligdagsanekdoter. Vi byboere bliver udsponget om vores mening vedrørende Ungdomshuset. Der opstår livlig debat, og paralleler blev draget til kampen for at få en idrætshal i Klim.

Selvom humoren afmonterer de fleste konflikter her i spilhuset – og i det hele taget i Thorupstrand – mærker man også generationskløften blandt fiskerne. »Nu om dage vil de unge have fri til fødselsforberedelse og barnedød og den slags. Næ, da jeg var ung, var man på *hav*, hver gang det var *hav-vejr*,« siger Ole Eriksen. Den unge fisker, Johnny, fortæller, at han gerne vil spille badminton fire gange om ugen og gå i byen i weekendene. Men de gamle fiskere har svært ved at se, hvordan det kan passes ind i livet som selvstændig fisker.

Klokken 19.00 på Havvej

NU er Karsten Nielsen kommet ud af badet, og hans kone har aftensmaden klar.

I deres parcelhus på Havvej står et stort akvarium centralt placeret i stuen. Karsten slækker påben på plads mellem læberne, og lader blikket falde til ro på de mange farverige fisk. »Sådan kan Karsten godt lide at slappe af. Han kan sidde og kigge i timer,« konstaterer Kirsten.

Klokken 22.00 på Havvej

»JEG skal tvinge Karsten i seng hver aften. Selv er jeg én af dem, der går til køjs klokken tolv,« fortæller Kirsten Nielsen. »Tidligere stod jeg op sammen med ham midt om natten. Men det holdt jeg op med, da han fortalte mig, at jeg egentlig stod mere i vejen, end jeg var til gavn. Karsten kan være så gnaven, når han står op. Så vil han helst bare have ro.«

Mens vi sidder og taler, sover Karsten Nielsen tungt og vækkes hverken af hundens gøen eller sønns musiklån. Selv i soveværelset har fiskerparret placeret endnu et miniaturrehav – et større et af slagsen, et akvarium med tyrkiske doktorfisk, så Karsten Nielsen slumrer ind med udsigt til tropiske akvariefisk og til lyden af plask fra vandpumpen. Om 4 1/2 time trækkes *Kikani* ater ud i Jammerbugten.

ARKEN

31.01 – 7.06.2009

MONET
RENOIR
VAN GOGH
GAUGUIN

Impressionister og postimpressionister
fra Israel Museum, Jerusalem

weekendavisen

06.02 – 22.11.2009

utopia

HVAD DRØMMER DU OM?
QIU ANXIONG

NORDEA FONDEN Deloitte

UTOPIA er støttet af NORDEA FONDEN

www.arken.dk

ARKEN – SÆTTER TANKER I GANG